

BIRGITTA FRELLO

SLAVERNES SLÆGT

Slægtshistorie som personlig fortælling og kritisk diskurs

I januar 2005 viste DR2 en serie i fire dele under fællestitlen *Slavernes slægt*. Serien handler om skandinaviske efterkommere af afrikanske slaver – primært slaver fra Dansk Vestindien. De fire udsendelser handler imidlertid ikke bare om slægtshistorie. Slægtshistorierne præsenteres som et led i en større fortælling af et stykke danmarkshistorie, som ikke har fået megen opmærksomhed, siden øerne blev solgt til USA i 1917. Desuden præsenterer serien en version af denne historie, som understreger nogle mindre flatterende sider af den danske koloniale praksis overfor Dansk Vestindien. For eksempel fortælles om koloniernes – og hermed også slavehandelens – betydning for opbygning af dansk handel og industri og danske formuer, og det fortælles, at Danmark var nr. 7 på listen over slavehandlende lande – efter USA på sjettepladsen. I en artikel, som seriens tilrettelægger, Alex Frank Larsen, fik bragt i *Samvirke* i forbindelse med lanceringen af serien, hedder det:

Menneskeligt blev slavetiden et af de smerteligste kapitler i vores historie, men vi hører stort set aldrig om den. Særligt påfaldende er det, at nutidens unge, som vokser op i et stadig mere blandet samfund, ikke lærer om disse afgørende forudsætninger for deres egen tid og tilværelse. Det ligner et nationalt tabu (Larsen 2005:11).

Det er altså en eksplicit formuleret hensigt med serien at gøre opmærksom på, at historien om Dansk Vestindien ikke blot (eller rettere: slet ikke) er historien om Danmarks særlige humanistiske indstilling, som førte til ophævelsen af slaveriet. Tværtimod drejer det sig om et sort kapitel i danmarkshistorien, som langt fra at være præget af humanisme handlede om kynisk udnyttelse af mennesker og om en samling af rigdomme, hvis spor stadig præger bybilledet i København.

Som seriens titel angiver, er det primære fokus for udsendelserne imidlertid ikke fortællingen om slavetransporterne eller fortællingen om de rigdomme, som danskere opbyggede ved hjælp af kolonierne. Det er *slægten*, der er omdrejningspunktet for udsendelserne. Serien tager udgangspunkt i det elektroniske arkiv, som er under opbygning på baggrund af de detaljerede optegnelser, som findes i de danske slavearkiver. Dette arkiv gør det blandt andet muligt for nulevende efterkommere af slaver at finde deres forfædre, og det gør desuden seriens fokus på slægten til en oplagt indgang til historien. Det fokus på slægtshistorie, som er valgt i serien, kan desuden ses som et fortællemæssigt

greb, som muliggør fortællingen af den langt større historie om Danmarks og danskeres aktive involvering i slaveriet. I løbet af de fire udsendelser præsenteres vi for otte fortællinger om skandinaver (og amerikanske efterkommere af en svensk udvandrer), som udforsker deres slægtshistorie og opsøger ukendte blodsbeslægtede. De første to udsendelser fokuserer hver især på en enkelt fortælling, hvor kameraet følger danskere, som opsporer slægtninge i Dansk Vestindien. De sidste to udsendelser præsenterer mere spredte fortællinger. Som det vil fremgå af de fortællinger, som jeg fokuserer på i denne artikel, er relationen til Dansk Vestindien dog ikke entydigt udgangs-punktet for valget af de historier, der fortælles. Nogle af fortællingerne har ingen eller kun meget overfladisk relation til den danske involvering i slaveriet i forbindelse med Dansk Vestindien.

Overordnet gør det at fokusere på enkeltpersoners slægtshistorier emnet til „godt fjernsyn“, hvilket i denne sammenhæng vil sige, at det for det første giver en personlig indgang, som seeren har mulighed for at identificere sig med, og for det andet leverer et fortællemæssigt plot, som kan gentages mere eller mindre i de enkelte personers fortællinger. Det drejer sig om forfølgelsen af sporene efter den eller de forfædre, som var slaver, og opsporingen af nulevende slægtninge, som personen kan indgå i relationer med. Her er både elementer af en detektivhistorie og følelsesmættet „genforening“ med „tabte“ slægtninge. Hermed lægger udsendelsernes fortællestruktur sig tæt op ad *Sporløs*, som er en udsendelsesrække på DR1, der går ud på at opspore forsvundne personer, og hvor fokus i høj grad er på at finde de biologiske forældre til deltagerne, som blev adopteret som børn.

Samtidig kan man se *Slavernes slægt* som en slags „fjerde bind“ i en fortælling, hvor Thorkild Hansens trilogi om Danmarks rolle i slavehandelen – fra den afrikanske kyst, over Atlanterhavet og til de Vestindiske øer – udgør de tre første bind (Hansen 1967, 1968, 1970). Set i dette lys kan *Slavernes slægt* siges at udgøre en opdatering af historien til i dag – en art „hvad der videre hændte“-fortælling. Valget af fokus på slægten giver imidlertid ikke blot et fortællemæssigt greb, som kan supplere de fortællinger, som Thorkild Hansen præsenterede i sin trilogi. Det etablerer også bestemte former for betydning vedrørende historie, blod og identitet, som kommer til at danne rammen om de enkelte fortællinger – uanset om deltagerne deler denne form for betydningsdannelse – og som desuden kommer til at fremstå som udsendelsernes „morale“.

Min påstand er, at det at fokusere på slægtshistorierne ikke blot udgør en mulig indgang til at fortælle historien om Dansk Vestindien. Historien om Dansk Vestindien får en særlig karakter og tone ved at blive fortalt som personlige slægtshistorier, ligesom fortællingen om relationer mellem nutidens danskere og caribiere får en særlig karakter ved at blive fortalt i lyset af slægtens opsplitning og (gen)forening. Fokus for denne artikel vil være de måder, hvorpå „slægt“ tematiseres i serien, og de implikationer, det har. Først vil jeg fokusere på nogle af de konkrete slægtshistorier, som fortælles i udsendelserne, og herunder, hvordan deltagerne – ifølge udsendelsernes fremstilling – individuelt gør brug af slægtskabet med slaver. Dernæst vil jeg fokusere på seriens overordnede fortælling. Jeg vil her analysere de konsekvenser, som valget af „slægt“ som indgang til fortællingen af historien om Dansk Vestindien har for den optik, der lægges på historien – særligt i lyset af den specifikke måde, hvorpå „slægt“ konstrueres i serien.

Min analyse vil blandt andet fokusere på, hvordan disse fortællinger gøres meningsfulde ved at trække på bestemte diskurser – forstået som regler for produktionen af

udsagn (Foucault 1974) – eller, formuleret på en anden måde: regler for, hvilke betydningselementer der acceptabelt kan kobles sammen i en meningsfuld fortælling. I dette tilfælde drejer det sig først og fremmest om en diskurs, som kobler elementer som historie, blod og identitet, og i denne kobling etablerer et rum, hvori fjerne forfædre kan give mening til nutidens levede liv, og hvor konkrete historiske relationer og begivenheder i kraft af denne kobling bliver gjort personligt såvel som politisk meningsfulde på konkrete måder i nutiden. Desuden drejer det sig om, hvordan „race“ og „raceblanding“ etableres som betydningsgivende element i de forskellige fortællinger, og hvordan der foregår en samtidig reproduktion og problematisering af en diskurs om „renhed“.

Studiet af de enkelte deltageres fortællinger viser meget forskellige indgange til personlig slægtshistorie. Det fælles, givne fokus er „slægt“, men selv om blodsbeslægtethed af alle deltagere i udgangspunktet accepteres som en relevant indgang til en oplevelse af forbindelse til andre mennesker – levende eller døde, kendte eller ukendte – så gives „slægten“ ikke desto mindre forskellige betydninger af forskellige deltagere. Nogle af deltagerne fokuserer primært på de spændende historier, der dukker op, når man dykker ned i fortiden. Slægten fremstår her snarere som en indgang til at dykke ned i historien end som en væsentlig forbindelse, og slaveforbindelsen fremstår primært som et eksotisk krydderi, som lige så godt kunne have drejet sig om andre eksotiske fortællinger. Andre deltagere giver udtryk for, at opdagelsen af, at de er efterkommere af slaver (en indsigt, som er ny for nogle af dem), har givet deres liv en helt ny mening og fylde. Endnu andre finder her en mulighed for at kaste et kritisk blik på deres eget liv og praksis.

Serien underordner de enkelte deltageres fortællinger under sin egen fortælling, som jeg belyser i anden del af analysen. Serien indrammer de enkelte fortællinger på en måde, så de „passer ind“ i seriens overordnede fortælle-mæssige greb, hvilket dog ikke indebærer, at de enkelte fortællinger mister deres særpræg og helt forsvinder ind i den overordnede fortælling. Når jeg bruger de forskellige deltageres fortællinger til at sige noget om, hvordan slægtskab kan artikulere, er det altså en fremstilling, som ikke blot har været igennem min analyse. Den har også været igennem den fortolkning, som udsendelsens tilrettelægger har lagt ned over fortællingerne. Pointen er imidlertid ikke at fremanalysere, hvordan de enkelte deltagere *forstår* „beslægtethed“, men snarere at analysere, dels hvordan slægt „gøres“ af deltagerne, og dels hvad slægten som fortælle-mæssigt greb „gør“ ved den historie, som fortælles.

Af de otte slægtsfortællinger, som serien præsenterer, fokuserer nogle på en enkelt person, mens andre fokuserer på grupper af efterkommere. Jeg har valgt at fokusere på tre fortællinger, som belyser meget forskellige former for praksis og betydningsdannelse omkring beslægtethed, og som alle, om end på forskellige måder, giver betydning til „race“. En af de fortællinger, jeg fokuserer på, er en „kollektiv“ fortælling, fortalt af en gruppe søskende. Når jeg tillader mig at behandle de enkelte søskendes bidrag som led i én samlet fortælling, er det netop, fordi fokus for analysen er de *fortællinger*, der præsenteres, snarere end deltagerens *forståelse* af beslægtethed. I serien klippes de enkelte søskendes udtalelser sammen til en samlet fortælling, og det er den, jeg fokuserer på.

Slægtshistorie som personlig fortælling

Camillas fortælling

Seriens første udsendelse fokuserer på Camilla Marlene Jensens fortælling – eller Camilla, som hun blot omtales. Camilla er „så dansk som nogen. 29 år. Født og opvokset i København“. Hendes fortælling fylder hele den første udsendelse – om end vekslende med afsnit, som har et bredere fokus på Danmarks forhold til de forhenværende kolonier før og nu. Camilla fortæller, at hun indimellem er blevet spurgt, om hun har noget „mørkt blod“, og at hun på et tidspunkt besluttede sig for at undersøge det. Hun fandt ud af, at hendes tipoldefar, Charles Pickering, var sort og kom fra Sankt Croix. Dette er udgangspunktet for Camillas eftersøgning af sine „rødder“, som bringer hende til De Vestindiske øer, hvor vi følger hendes opsporing af steder og personer, som har en forbindelse til hendes tipoldefars historie eller slægt.

Udsendelsen understreger aspektet af opsporing og opdagelse både på tekstsiden og billedsiden. Vi ser Camilla på et arkiv, hvor hun sammen med en medarbejder læser såvel på computerskærmen som i guldne papirer. De finder frem til oplysninger om Charles Pickering og hans plejemor i Danmark, og Camilla siger: „Altså der er virkelig en mening med det her nu. Altså, der er nogen ... jeg skulle i gang med det her.“ Senere ser vi hende hugge sig vej gennem jungleagtige vækster på Sankt Jan. I voice over fortælles det, at den sukkerplantage, hvor hendes tiptipoldemor Ann Jane levede indtil midten af 1800-tallet, ligger et sted i regnskoven. Camilla og hendes ledsagere ankommer til nogle ruiner, og Camilla udtaler: „Jeg tror, Ann Jane var her.“ Ledsageren spørger: „Kan du mærke det?“ og Camilla svarer: „Ja ... jeg tror, hun var her.“¹

Vi følger Camilla, som taler med forskellige personer, som har relation til hendes slægtshistorie, eller som kan hjælpe hende i hendes søgen. Blandt andet taler hun med en efterkommer af den familie, som ejede plantagen, hvor hendes forfædre var slaver. Han fortæller om et slaveoprør, som blev slået ned med hård hånd, og han fortsætter: „At tænke på, at mine forfædre gjorde det mod dine forfædre. Det er meget svært at forlige sig med.“ Senere ser vi hende holde foredrag på universitet på nabøen Tortola, hvor hun fortæller, hvor stolt hun er over sin arv, og hvordan det har hjulpet hende til at forstå visse valg, hun har taget i livet, såsom at bo i Sydafrika i fem år. Hen mod slutningen af udsendelsen følger vi Camilla til Peter Island, hvor hun snakker med den blinde fisker Conrad Smith og hans søster, som er efterkommere af slaver og bor på den jord, hvor Camillas forfædre var slaver. Til slut ser vi en tænksom Camilla med vestindisk landskab i baggrunden, og vi hører hendes stemme:

Jeg har fået den ro, som jeg søgte i starten. Jeg ved, hvor vi kommer fra. Øhm ... Det er med stolthed, at jeg kan fortælle den her historie. Det er blevet en så stor del af mit liv. Sådan føles det, men ... jeg stopper aldrig.

Camillas fortælling viser, at „beslægtethed“ kan gives afgørende livshistorisk betydning uden at indebære praktiske relationer til levende mennesker. Camilla har ingen personlig erfaring med slægtninge eller beretninger om slægtninge fra Caribien. Det drejer sig om et hidtil ukendt biologisk slægtskab, som hun eftersporer, ikke om en (diskursiv) praksis, som har forbundet Camillas livshistorie med hendes vestindiske forfædre forud for hendes opsporing af „rødderne“. Relationen til hendes mulige blodsbeslægtede i Caribien opstår udelukkende i kraft af, at hun gør biologien relevant for identiteten.

Denne biologiske forbindelse sættes ind i en fortælling om at vide, hvor man kommer fra, om at opnå ro og høre til og føle sig hjemme i kraft af denne viden. Camillas fortælling handler om rødder, og disse rødder er defineret på en bestemt måde, nemlig via biologien, og hun beskriver sin efterforskning af sin slægtshistorie som et identitetsprojekt, hvor det, hun opsporer og finder, er sig selv.

Narrativitet indebærer, at „begivenheder“ gøres til „episoder“, i den forstand at de gives mening i forhold til en fremadskridende fortælling (Somers 1994). I Camillas tilfælde indebærer denne „emplotment“, som Somers kalder det, at rejsen til Caribien investeres med en særlig betydning, som både peger tilbage mod tidligere begivenheder i Camillas liv og bidrager til en omtolkning af disse: Det er ikke kun rejsen til Caribien, der får status af en særlig betydningsfuld „episode“ i den fortsatte fortælling om Camillas liv. Det, at opsporingen af sandheden om forfædrene og mødet med fjerne caribiske slægtninge udnævnes til betydende „episoder“, indebærer desuden, at Camillas tidligere ophold i Sydafrika gives ny betydning og dermed bliver til en „episode“ i denne nye identitetsfortælling: Den bliver givet en mening, som den ikke havde forud for opdagelsen af den afrikanske forfader.

Det fjerne slægtskab med en vestindisk slave tilskrives betydning i form af en følelse af „hjemlighed“ på det afrikanske kontinent.² Camillas fortælling trækker her på en diskursiv kobling ikke blot af historie, blod, identitet, men desuden af race og geografi, som er det, der gør beslægtetheden med sorte slaver meningsfuld i forhold til Camillas ophold i Sydafrika. Afstamning, race og geografi kobles på en måde, som indebærer en essentialisering af geografien – i dette tilfælde af det afrikanske kontinent – og etablerer forbindelsen på tværs af århundreder og på tværs af geografiske skel. Som Lewis og Wigen (1997) påpeger, indebærer en sådan essentialisering af geografien, at usammenlignelige enheder gøres sammenlignelige, og at mindre enheder („Sydafrika“, „Vestafrika“) tilskrives bestemte betydninger, i og med at de inkluderes i overordnede enheder („Afrika“), som er tilskrevet en bestemt status – i dette tilfælde en status af „hjemlighed“, som er etableret via blodsbeslægtetheden: Skellet mellem Sydafrika i slutningen af de 20. århundrede og Vestafrika et par hundrede år tidligere udviskes via Camillas „mørke blod“ i forklaringen på, hvordan hun kunne føle sig „hjemme“ i Sydafrika.

Zamore-slægten

Den tredje udsendelse fortæller historien om Antoine Zamore – en sort dreng, som blev „kidnappet af slavejægere i Afrika“ i 1740'erne og kom til Sverige via Frankrig.³ I Sverige er nogle af hans efterkommere dykket ned i slægtshistorien, og de er for nylig kommet i kontakt med efterkommere af Zamores barnebarn, Herman, som emigrerede fra Sverige til Amerika. Programmet følger slægtsforeningens 70-års-jubilæum, hvor den amerikanske „gren“ af familien – seks søskende – deltager for første gang.

Nogle af de seks søskende fortæller om, hvor fantastisk det har været at få kontakt til deres slægtninge i Sverige: „Vi har fået familien tilbage,“ siger Robin Macy, „vi har lært vores forfædre at kende, og vi har fået denne gren af familien.“ Hun sætter her, ligesom andre af de deltagende amerikanske søskende, opdagelsen af deres ukendte forfader og mødet med de svenske slægtninge ind i en diskurs, som gør biologien relevant for identiteten, og som forbinder identitet med noget, man *opdager*, og dermed gør

slægtshistorien til et spørgsmål om at finde sig selv: „Man bliver mere harmonisk af at kende sin fortid. Man kender ikke sig selv, før man kender sin historie. Sine forældres og bedsteforældres historie. Man ved ikke, hvem man er,“ siger Rick Zamore. Eller, som Anne Barwell formulerer det: „Det er fascinerende at opdage, at man er noget andet end det, man tror.“

De amerikanske Zamore-søskendes kommentarer til deres slægtshistorie handler dog ikke kun om at „finde sig selv“ eller at dykke ned i en „fascinerende“ historie. Det sidste citat refererer til opdagelsen af, at familien ikke kun er af europæisk, men også af afrikansk afstamning. Dermed kommer fortællingen også til at handle om at komme overens med en ubekvem familiehistorie, hvor „race“ har udgjort et tabuiseret element. De amerikanske søskende fremhæver betydningen af, at den nyfundne forfader var sort, og de bruger på forskellig vis denne viden til at reflektere over deres eget liv, familiehistorien og situationen i USA før og nu. Vi får at vide, at Hermans søn Birger gik på Harvard, brød med familien og bevægede sig ind i den hvide millionærklasse. Robin Macy fortæller, at både hendes far og bedstefar havde stærk modvilje mod mennesker med mørk hud, og at de præsenterede sig selv som hvide, selv om de må have kendt historien om deres forfader. Sally Dwyer sætter familiehistorien ind i en større refleksion om indvandring og racisme:

Jeg har større forståelse for, hvordan det var for dem dengang, og hvordan det er for folk af anden race at komme til USA nu. Vi tror, vi er meget tolerante. Men vi er ikke, som vi burde være. Det kunne være bedre.

Anne Barwell fortæller, at de ikke vidste, hvor familienavnet kom fra. De troede, det var spansk. „Det var i orden i Amerika, men ikke at være afrikansk.“ Den nye viden har ændret såvel hendes forståelse af sig selv som hendes relationer til sine omgivelser. „De fleste af mine elever er sorte, så nu er jeg kommet tættere på dem“, hedder det i de danske undertekster. Dette er dog en upræcis oversættelse, idet hun selv formulerer det sådan, at hun er blevet „en af dem“: „[...] this has made me more interesting for them – that I am one of them now.“

I Camillas fortælling giver hun beslægtetheden på tværs af race en særlig betydning, som blandt andet indebærer, at hun i kraft af sit „mørke blod“ har en særlig forbindelse med hele det kontinent, hvor mennesker med „mørkt blod“ kommer fra – ifølge logikken i hendes fortælling. Hos Antoine Zamores amerikanske efterkommere er betydningen af overskridelsen af racegrænser ligeledes evident på flere måder. I og med at identitet omtales som noget, man *opdager*, bliver opdagelsen af det „blandede blod“ en markant identitetsgivende faktor: Opdagelsen af den sorte forfader fører til en *ændring* i identiteten.⁴ Desuden giver de amerikanske efterkommeres samlede fortællinger et billede af en dimension af opdagelsen af slægtskabet på tværs af racer, som har direkte livshistorisk betydning i form af beretningen om fortielsen af det „afrikanske blod“ og racismen såvel i det amerikanske samfund i almindelighed som i familien i særdeleshed. Som i Camillas fortælling drejer det sig om en kobling af identitet, blod og historie, men denne kobling er i højere grad til konkret erfaring, end det er tilfældet i Camillas fortælling. Alt i alt tegner amerikanerne et billede af en racistisk familiehistorie, som de skammer sig over. Opdagelsen af, at de selv stammer fra en sort mand, tilbyder dem ikke blot en mulighed for at blive genkendt som „one of them“. Den giver dem heller ikke blot

mulighed for at opdage en interessant historie og lære en bunke svenske slægtninge at kende. Den giver dem først og fremmest en mulighed for at komme overens med deres nære forfædres racisme og finde en form for forklaring og forløsning – en mulighed for at gøre noget af det forbrudte godt igen ved netop at være „en af dem“.

Marianne Munis' fortælling

En af de korte historier i serien optræder i den fjerde udsendelse og handler om Marianne Munis, som er datter af en dansk mor og en afrikansk far fra Sierra Leone. Hun er vokset op med sin mors anden mand, Alex Munis, som kommer fra Nigeria, og hun har kontakt til såvel sin biologiske fars familie som til sin adoptivfars familie. Hun fortæller, hvor vred hun blev i skolen, når hun hørte om slaveriet, og hvordan det kom endnu tættere på, da hun hørte, at hendes (biologiske) oldefars forældre var slaver i Vestindien. Marianne Munis er den af de deltagere, jeg fokuserer på her, som har „raceblanding“ tættest inde på livet, og som har de mest konkrete erfaringer med sin afrikanske afstamning. Hun beskriver sig selv i „blandings“termer, også når det drejer sig om de overgreb, som danskere har begået imod afrikanske slaver i kolonitiden:

Min danske side skammer sig over at have behandlet den afrikanske side på den måde [...] Det ... det er sgu ikke o.k., altså. Det er faktisk grusomhed, det ... ja, det er forkasteligt.

I Marianne Munis' fortælling er „den afrikanske side“ og „den danske side“ ligestillede, og hun beskriver denne dobbelthed som en konkret erfaring af at være „imellem“ to poler – en mellemposition, som hun har erfaret som både ekskluderende og inkluderende: På den ene side er det en erfaring af at være „hverken-eller“, som når hun beskriver, hvordan hun skiller sig ud, uanset om hun er i Danmark eller i Sierra Leone. På den anden side er det også en erfaring af at være „både-og“, hvilket hun beskriver ved, at hun i forbindelse med besøg i Sierra Leone havde den følelse: „Hov, her er også et hjem. Her er et andet hjem. Så jeg er jo et miks og ... men det har jeg det fint med.“ Denne dobbelthed har hun gjort til en slags ledetråd for sit liv, idet hun fortæller, at hun i forbindelse med terapi fik en forståelse af, at hun var sort og hvid, og at hendes opgave var, ikke at være sort eller hvid, men at skabe forbindelse – ikke enten-eller, men både-og. „Og det er måske noget af det i mit liv, som er vigtigt at arbejde med: både-og.“ Denne ledetråd har konkret ført til, at hun har engageret sig i konflikt-håndtering, og hun understreger desuden, at det er vigtigt i hendes arbejde som skoleleder:

Det med at arbejde med at „rumme“ „både-og“ og forene sort og hvid kan man sige, transcendere de der modsætninger. Det er jeg rigtig, rigtig optaget af, så på den måde betyder det noget i min identit... Det giver mening, kan man sige.

At „gøre“ beslægtethed: Identitet, blod og erfaring

Jeg har her behandlet tre forskellige måder, hvorpå „raceblanding“ bliver gjort relevant af deltagerne. Camilla placerer betydningen i blodet: hun forstår bedre sit eget liv og

nogle af de valg, som hun har foretaget, efter at hun har opdaget sit afrikanske blod. Race indikerer her et ahistorisk tilhørsforhold til et helt kontinent. I de fortællinger, der præsenteres af de amerikanske efterkommere af Antoine Zamore bliver det, i kraft af deres eget „afrikanske blod“, muligt for dem at forlige sig med en problematisk familiehistorie. I Marianne Munis' tilfælde giver bevidstheden om hendes raceblandede herkomst hende en ledetråd for hendes praksis i livet.

Det gælder for såvel Camilla som for de deltagende Zamore-søskende, at de ikke har nogen praktisk erfaring med det at leve „på tværs“ af skellet mellem sort og hvid. Ikke desto mindre omtaler de den nye viden om deres herkomst som en *opdagelse* af en „raceblandet“ identitet. Forskellen er dog, at „race“ – om end indirekte – har haft en markant definerende betydning for Zamore-søskendes liv, idet den har udgjort en slags negativt identifikationspunkt i deres familiehistorie. Dermed får opdagelsen af slægts-historien en opklarende funktion i deres fortælling: Den giver en slags forklaring på faderens og bedstefaderens racisme. Også Camilla tildeler „race“ en opklarende funktion i sin fortælling – i form af forklaringen på, hvorfor hun følte sig „hjemme“ i Sydafrika. Denne funktion kan dog kun bringes til veje ved hjælp af en essentialisering af det afrikanske kontinent.

I Marianne Munis' liv er race derimod et eksplicit tema og en konkret erfaring. Hun står ikke – som de andre – på den „hvide“ side af skellet mellem sort og hvid og betragter en uventet dør åbne sig til en anderledes erfaringsverden, som er givet af race. Snarere beskriver hun en konkret erfaring af at være *udleveret* til en dobbelthed, som hun ikke har valgt, men som hun har valgt at gøre til et tema i sit liv.

I Janet Carstens bog *After Kinship* (2004) behandler hun diskussionen om, hvorvidt slægtskab må forstås som et spørgsmål om „substans“ (afstamning, natur) eller som et spørgsmål om „kode“ – altså som et spørgsmål om konventioner og dermed som et spørgsmål om kultur snarere end om natur. Carsten problematiser selve dette skel og peger først og fremmest på, at slægtskab er et spørgsmål om relationer mellem mennesker. Set i dette lys rejser analysen af *Slavernes slægt* spørgsmålet om, hvordan „relationer“ og „relaterethed“ kan forstås.

På den ene side behandler serien slægtskab som noget entydigt, som er helt bundet op på blodsbeslægtethed. Slægtsrelationer er blodsrelationer, og disse behandles som det naturliggjorte, taget-for-givet-udgangspunkt for at tale om beslægtethed i serien. Det er blodsbeslægtetheden, der giver anledning til konkrete relationer i form af møder med (ofte hidtil ukendte) slægtninge, og det er blodsbeslægtetheden, der giver anledning til nytolkninger af livshistorier og valg af nye veje i livet for nogle af deltagerne. På trods af denne naturliggørelse af biologien som afgørende kriterium for beslægtethed er det – på den anden side – tydeligt, også inden for seriens univers, at betydningen af slægtskab ikke er udtømt via biologien alene. Blodsbeslægtethed bliver givet mening i en betydningsskabende praksis, hvor det fremstår, som om det primært er i den udstrækning, at slægtshistorien kan tolkes som noget, der giver svar på spørgsmål eller problemer, som opleves i det levede liv, at biologien bliver relevant som andet end en eksotisk fortælling eller en interessant indgang til nye møder og nye oplevelser.

Ligesom man inden for den poststrukturalistisk inspirerede del af socialpsykologien taler om, at køn og etnicitet er noget, man *gør*, snarere end noget, man *er* eller *har*,⁵ så gør det samme sig gældende med beslægtethed: Beslægtethed kan „gøres“ på mange måder. I denne del af diskussionen har jeg fokuseret på forskellige måder at „gøre“

slægt på, som de fremstår i forskellige fortællinger. At slægtskab skal gøres for at eksistere, er tydeligt, når det drejer sig om slægtskabsrelationer, som først bringes ind i livet via en aktiv indsats, og som ikke ville have nogen form for hverken praktisk eller symbolsk eksistens undtagen for denne aktive indsats. At beslægtethed må forstås som en form for praksis indebærer altså ikke, at den nødvendigvis indebærer praktiske relationer mellem slægtninge.

Serien præsenterer de enkelte deltageres relationer til deres slavegjorte forfædre i en narrativ form, hvor plottet består i opsporingen af, hvad der skete med disse forfædre. Narrativiteten ligger imidlertid ikke kun i denne etablering af beskrevne begivenheder i et narrativt forløb. Den enkelte fortælling giver desuden mening til fortid og fremtid. Den angiver et plot og en retning, som rækker ud over selve opsporingen af oplysninger om forfædre og af nulevende slægtninge. Det gælder for de enkelte deltageres fortællinger, som på forskellig vis etablerer en meningsfuld relation mellem personernes nutidige liv og deres slavegjorte forfædre, således at forfædre bliver inkorporeret i de personlige livsfortællinger. Og det gælder for seriens overordnede slægtsfortælling, hvor „slægten“ fremstilles som et subjekt, der gennemlever historien, og som kan opleve splittelse, lidelse og forløsning.

Beslægtethed som kritisk diskurs

Som nævnt kan seriens fokus på slægtshistorie ses som et fortælle-mæssigt greb, som muliggør fortællingen af historien om Danmarks forhold til Dansk Vestindien i kolonitiden, samtidig med at det er „godt fjernsyn“. „Slægtskab“ etableres imidlertid ikke blot som én af flere mulige indgange til denne problematiske historie. Snarere etableres det som et tema, som indebærer en form for politisk kritik i sig selv.

Betydningen af at fokusere på slægtskab formuleres i serien af historikeren Sven Holsøe, som præsenteres som „den førende forsker“ i slavetiden. Han udtaler: „Denne generation af danskere får lov eller giver sig selv lov til at være ærlige om fortiden. Især hvis der er afrikanere i familien.“⁶ Denne udtalelse er klippet sammen med den følgende: „Familie bliver meget væsentlig her. For hele slaveprocessen gik ud på at udlette familien.“⁷ Det er ikke muligt ud fra udsendelsen at afgøre, hvorvidt Holsøe selv foretager koblingen mellem på den ene side de danske efterkommeres søgen efter oplysninger om deres forfædre og på den anden side udsagnet om slaveriets udslættelse af familien. Ved sammenklipningen af de to udtalelser fremstår disse udsagn imidlertid som forbundne. Dermed etablerer serien et univers, hvor nulevende danskeres søgen efter deres „rødder“ i Dansk Vestindien indskrives i et generelt opgør med et centralt aspekt af den umenneskeliggørelse af slaverne, som slaveriet indebar, nemlig udslættelsen af familien.

Serien indskriver altså de skandinaviske slaveefterkommere i en stor fortælling om slaveriets umenneskeliggørende konsekvenser helt op i vor tid, „fordi den producerer sine ofre *ad infinitum*, længe efter at selve forbrydelsen er ophørt“.⁸ I tråd med dette beskriver Larsen de danske slaveefterkommeres søgen efter deres rødder som en direkte parallel til en tilsvarende søgen blandt amerikanske efterkommere af slaver. De amerikanske efterkommere søger imidlertid ofte forgæves efter deres afrikanske rødder. I Danmark er det anderledes på grund af slavearkiverne: „Det er dén chance, der nu åbenbarer sig i Danmark. Her kan sluttes cirkler“ (Larsen 2005:11).

Holsøe og Larsen understreger begge betydningen af at kende sin slægts historie, og de sætter begge denne betydning i relation til slaveriets udseelse af familien. Men hvor Larsen etablerer en direkte parallel mellem afroamerikanske og danske slaveefterkommere, idet han refererer til begge gruppers bestræbelser på at „slutte cirkler“, indikerer Holsøe snarere, at ikke alle har den samme relation til denne fortid. Det handler ikke blot om at „slutte cirkler“, men om at „tillade sig selv at være ærlig om fortiden“. Denne ærlighed, kan man tilføje, har nødvendigvis et racemæssigt perspektiv: Ærlighed om slaveriet har forskellige implikationer set fra et sort henholdsvis et hvidt perspektiv, og, kan man tilføje, den har også forskellige implikationer set fra et skandinavisk, henholdsvis amerikansk perspektiv: Den form for „kommen overens“ med familiens racistiske fortid, som vi ser hos de amerikanske Zamore-efterkommere, er forbundet med en specifik amerikansk historie og ville næppe stille sig på samme måde i en dansk eller svensk sammenhæng.

Forskellen mellem Larsens og Holsøes formuleringer markerer en spænding i seriens fremstilling. På den ene side har serien et kritisk perspektiv, idet den påpeger, at slaveri er en del af den danske historie, og at danskere tog del i slaveriet på den „grimme“ side – som slavehandlere og slaveejere. Udgangspunktet her er en kategorial forskel mellem herre og slave som forudsætning for kravet om, at nulevende danskere og den danske stat tager ansvaret for fortidens forbrydelser på sig og gør slaveriet synligt i det offentlige rum. Påstanden er, at det var „os“, der var herrer, og „dem“, der var slaver, og det ansvar er det på tide, at vi tager på os. På den anden side bliver dette kritiske perspektiv undermineret ved, at serien i kraft af sit fortælle-mæssige greb undergraver anerkendelsen af den forskel, som dens kritik hviler på, i og med at skandinaver uden nogen personlig erfaring med de problemer, som racismen, slaveriet og destruktionen af familien har påført slaveefterkommere andre steder, præsenteres som „ofre“ for slaveriet på linje med deres caribiske „slægtninge“.

Jeg ønsker ikke hermed at indikere, at „bare fordi“ man er sort caribier, så er man et „rigtigt“ offer for slaveriet, hvorimod en hvid dansker aldrig kan være det. I kraft af den samling af fortællinger, som serien fokuserer på, kommer den imidlertid tæt på at sætte lighedstegn mellem på den ene side race og på den anden side status som offer eller bøddel. Skellet mellem herre og slave fremstår som udskifteligt med et skel mellem hvid og sort, idet en del af de historier, der fortælles, i højere grad handler om hvide mennesker med sorte, afrikanske forfædre end om slaveefterkommere. I fortællingen om Antoine Zamores efterkommere er det direkte skellet mellem hvid og sort, der gør det meningsfuldt, at fortællingen inddrages i serien, idet der ikke er noget i fortællingen, der tyder på, at Antoine Zamore var slave. Herre/slave og hvid/sort bliver altså i serien fremstillet som forbundne og (i hvert fald delvist) udskiftelige kategoriale skel. I serien nævnes det dog kort, at der også fandtes sorte slaveejere. Alene dette antyder, at „race“ ikke i sig selv er nok til at udpege ofre og bøddler – selv hvis det havde været et entydigt kriterium, hvad det langt fra er. Problemet kan imidlertid ikke reduceres til et spørgsmål om at tildele kollektiv skyld eller kollektiv offerstatus på basis af race. Problemet er snarere – som jeg kommer tilbage til i næste afsnit – at serien gør individuelle erfaringer irrelevante, i og med at det er „slægten“, der gøres til både handlende subjekt og offer.

Seriens kritiske perspektiv hviler på en anerkendelse af den historiske magtforskel mellem hvide og sorte, danskere og afrikanere, herrer og slaver. Den insisterer på, at det, at den „offentlige bevidsthed“ i Danmark fokuserer på de „pænere“ sider af historien,

hvilket først og fremmest vil sige slaveriets *ophævelse*, ikke fjerner de overgreb, der er blevet begået. Det kritiske perspektiv støttes desuden af endnu et eksplicit formål med serien. Som Larsen formulerede det ved en visning af serien på Avedøre Gymnasium forud for dens udsendelse på tv, så handler den også om, at „vi er alle indvandrere“.⁹ Ved at fokusere på det biologiske slægtskab med afrikanske slaver og dermed demonstrere danskernes blandede herkomst fungerer serien som et indlæg i indvandrerdebatten ved at vise, at „danskere“ ikke er en racemæssigt „ren“ kategori.

Ved at give betydning til „raceblanding“ aktualiserer serien et diskursivt felt, som ikke blot sætter forholdet mellem forud etablerede racekategorier – „hvid“ og „sort“ – på dagsordenen, men også forholdet mellem det „blandede“ og det „rene“. Som det fremgår af behandlingen af de enkelte slægtsfortællinger, så er dette et tema, som på forskellig vis deles af en del af deltagerne i serien. Det er ikke blot *modstillingen* af de kategoriale poler, der sætter fortællingen i gang: forholdet mellem hvide og sorte, mellem (hvide) herrer og (sorte) slaver, mellem Selv og Anden. Det, der udgør seriens spændingsfelt og særlige vinkling, er den kategoriale *overskridelse*: Det handler om koblingen af polerne, om „vikingen“ Camilla med det afrikanske blod.¹⁰ Det handler altså om tilstedeværelsen af den Anden i os selv.

Jeg vælger at kalde dette diskursive felt for „hybriditet“. Når jeg vælger at bruge ordet „hybriditet“, snarere end blot „blanding“, er det for at pege på det bredere diskursive felt, som jeg vil argumentere for, at fokuseringen på „raceblanding“ indgår i. Jeg vil pege på, at forholdet mellem det „blandede“ og det „rene“ langtfra er enkel, idet selve ideen om det „rene“ etableres i udpegningen af det „blandede“. Desuden er det et felt, hvori der udspiller sig etiske og politiske kampe, blandt andet i form af at der foregår en stadig kamp om legitime positioner. Man kan vælge at se det i et Bourdieu'sk perspektiv og fokusere på feltet som et kampområde, hvor der ligger en symbolsk kapital – og dermed en legitim taleposition – i at kunne indtage den „blandede position“. Det er oplagt at se Anne Barwells udtalelse om, at hendes sorte elever synes, at hun er „one of them now“, i det lys. Man kan også se det i et personligt, livshistorisk perspektiv, som jeg var inde på i den tidligere diskussion. Igen er Zamore-slægtningene et godt eksempel, som når Rick Zamore udtaler, at han er „stolt“ af sin sorte forfader: Hybriditeten giver her en mulighed for „soning“ – en funktion, som er bundet til en tid, hvor racisme ikke er god tone, og som påpejningen af overskridelsen af skellet mellem sort og hvid næppe ville have haft for hans forfædre.¹¹

Set i et større perspektiv er det imidlertid ikke kun konkret erobring af symbolsk kapital eller personlig forsoning med en problematisk historie, der er på spil. Zamore-slægtningenes udtalelser afspejler en spænding i hybriditetsbegrebet, som også er definerende for serien som helhed. Det drejer sig om spændingen mellem på den ene side hybriditet som „forurening“ af en kategori, som er etableret som højerestående (her: hvidhed). Og på den anden side hybriditet som en „berigelse“ – som noget, der tilføjer en ekstra dimension. Det handler altså om evalueringen af „blandingen“ – som noget negativt, truende, eller som noget positivt, berigende. Det er denne spænding, som udgør seriens kritiske brod, idet den dagsorden, som udtrykkes i sætningen „vi er alle indvandrere“, hviler på en kritik af renhedsforestillingen og en positiv evaluering af det „blandede“.

Når Larsen gør serien til et indlæg i indvandrerdebatten, aktualiserer han imidlertid også en anden spænding i hybriditetsbegrebet, som ikke fokuserer på evaluering af

blanding, men på, hvordan selve den kategorioverskridelse, som ordet „blanding“ peger på, skal forstås: På den ene side kan det dreje sig om kategorier, hvis eksistens forudsættes *givne forud* for „blandingen“. I så fald kan de elementer (her defineret som „race“), der indgår i „blandingen“, identificeres som tilhørende enten den ene eller den anden kategori – med det resultat, at en kvinde, hvis „hvidhed“ der hidtil ikke er blevet stillet spørgsmålstegn ved, pludselig bliver „en af os“ i sine sorte elevers øjne, fordi hun har opdaget en sort forfader.

På den anden side kan det dreje sig om kategorier, som eksisterer netop *i kraft af* udelukkelsen af det Andet. I dette tilfælde indebærer selve introduktionen af dette „Andet“, at der stilles spørgsmålstegn ved kategorien. Det drejer sig altså om en forståelse af hybriditet som noget relationelt – snarere end som noget substantielt, som det er tilfældet, når man snakker om „blanding“. En relationel forståelse af hybriditet hviler på en poststrukturalistisk inspireret identitetsteori, som fokuserer på umuligheden af en endelig fiksering af identiteten, og på, hvordan identitetskonstruktioner bygger på en bestræbelse på entydiggørelse og fiksering via eksklusionen af Andethed. At det er en fiksering, som aldrig er endelig, indebærer imidlertid, at den potentielt altid kan forstyrres og forskydes. Set i lyset af den ulige relation mellem Danmark og de afrikanske slaver i Dansk Vestindien i kolonitiden bliver eksistensen af slaveefkommere i Danmark et meget konkret eksempel på, at den kategoriale (og koloniserede) Anden, hvis udelukkelse opretholdelsen af det koloniale centrum identitet hviler på, insisterer på sin tilstedeværelse i selve dette koloniale centrum. Når udsagnet „vi er alle indvandrere“ overhovedet giver mening i relation til *Slavernes slægt*, dvs. når en tv-serie om danske efterkommere af vestindiske slaver kan fungere som indlæg i nutidens indvandrerdebat, er det således, fordi konstruktionen af „danskhed“ i den nationalistiske del af indvandrerdebatten ikke blot hviler på en bestræbelse på at beskytte et objekt („danskheden“) mod en konkret trussel om „forurening“ (fra islam og al dens væsen). At den Anden i den danske indvandrerdebat i praksis typisk er muslimske indvandrere og deres efterkommere, som umiddelbart intet har at gøre med den danske kolonihistorie i Caribien, er i denne sammenhæng uvæsentligt. Det er selve forstyrrelsen af kategorien „danskhed“, som er på spil, og som indebærer den kritiske bro: Det er den insisteren på tilstedeværelsen af den Anden som en del af os Selv, der udgør det kritiske perspektiv – ikke udpegningen af den konkrete Andethed.¹²

Slægten som fortælle-mæssigt greb

Samtidig med en problematisering af essenstænkningen via den kritiske hybridisering af danskheden involverer serien imidlertid også en reproduktion af en sådan essenstænkning på et andet plan. Alex Frank Larsen skriver i *Samvirke*:

Et heldigt sammentræf af faktorer bærer på årsagen til, at så mange danskere pludselig kan grave sig frem til deres sande identitet og somme tider falde ukendte slægtninge om halsen på et fjernt kontinent efter mere end 100 års adskillelse (Larsen 2005:9).

Her bliver de enkelte menneskers historier sat ind i en fortælling, hvor individets „sande identitet“ findes i blodet og dermed kan *opdages* gennem en efterforskning af

blodsrelationer, som giver mening uafhængigt af individets konkrete livshistorie og erfaringer. Brugen af ordet „adskillelse“ indikerer desuden, at de mennesker, som mødes efter danskernes succesrige opsporing af ukendte slægtninge, er mennesker, der på en eller anden måde allerede var forbundne forud for mødet. At tale om „adskillelse“ peger på, at der ikke (blot) er tale om fremmede, der mødes, men om en (gen)oprettelse af en „samlethed“, som adskillelsen har brudt ned. Mødet med fremmede blodsbeslægtede kan derfor inden for dette diskursive univers meningsfuldt beskrives som en overkommelse af „adskillelse“, og de arkiver, hvori efterkommerne søger efter deres forfædre, får deres mening, i kraft af at de kan bidrage til at gøre det muligt at „trække forfædrenes skæbner ud af århundreders glemsel“,¹³ og at „efterkommere af især skandinaviske slaver [kan] forenes“ (ibid.). Fortællingen om slavernes efterkommere artikuleres som en fortælling om genopretning af slægtsbånd, som uretmæssigt er blevet skåret over af slaveriet og koloniseringen. Selv om fortidens overgreb ikke kan gøres ugjorte, så betyder denne genopretning – i seriens univers – at man kan håbe på en slags ny begyndelse.

Udsendelsen deler således den kobling af identitet, historie og biologi, som jeg tidligere påpegede, særligt i forbindelse med Camillas fortælling. Dermed bliver det fortælle-mæssige greb, som slægtshistorierne udgør, langt mere end blot et „greb“. Det bliver ikke blot en prisme, som „objektet“ – Danmark som kolonimagt og slavehandlende nation – ses igennem. Snarere er der tale om, at det fortælle-mæssige greb former objektet på måder, som ændrer det, i forhold til hvis historien var blevet fortalt på en anden måde. Der er således tale om en bestemt *repræsentation* af objektet, i den forstand at det, der fortælles om, ikke blot *afspejles* – om end ufuldstændigt – i serien. Snarere er der tale om, at det, der fortælles om, *konstitueres* på bestemte måde via udsendelsernes fortælle-mæssige greb.¹⁴

I og med at fortællingens omdrejningspunkt er „beslægtethed“ – snarere end for eksempel de geopolitiske og økonomiske forhold, som næves i forbifarten – og i og med at „beslægtethed“ artikuleres som et spørgsmål om „identitet“, bliver de politiske og økonomiske spørgsmål underordnet spørgsmålet om identitet. Dermed understreges danskernes *forbundethed* med de vestindiske slaver og deres efterkommere, snarere end den rolle, som den danske stat og de andre danske aktører, som var involveret, spillede i det gigantiske geopolitiske og økonomiske projekt, som koloniseringerne og slaveriet var del af. De (slaverne) bliver beskrevet som en del af Os (danskerne). Dette indebærer på den ene side, som beskrevet ovenfor, en forstyrrelse af „danskheden“ som naturliggjort kategori. På den anden side indebærer det også, at fortidens forbrydelser, som byggede på et system af absolut, principiel, kategorial adskillelse mellem slaveriets herskere, som handlende subjekter, og slaverne som de objekter, der blev handlet på, underordnes nutidens forenende identitetsprojekter.¹⁵ De historier om voldelige overgreb, der er involveret, fortælles, men den forskel, de bygger på og etablerer, opløses i et fælles nutidigt identitetsprojekt.

Ved at danske efterkommere skrives ind i en fortælling, hvor identiteten findes via relationen til „forfædrene“ – og vel at mærke ikke til en hvilken som helst forfader, men som i Camillas tilfælde til en bestemt tipoldefar eller -mor, snarere end via de 15 andre – bliver de desuden del af en offerfortælling. Slavernes efterkommere fremstilles som ofre for slaveriet, hvad enten det drejer sig om en hvid middelklassedansker som Camilla, eller det drejer sig om en blind, sort fisker fra Peter Island, hvis forfædre tilfældigvis

levede på den samme jord som Camillas forfædre. Camillas historie slutter med hendes møde med fiskeren og hans søster, ledsaget af denne kommentar i voice over:

Med dette møde sluttes en cirkel i Camillas lange rejse. For første gang siden slavetiden genforenes efterkommere af de to beslægtede slavefamilier fra Peter Island. Takket være Camillas energiske søgen kan de nu begynde at knytte blodets bånd på tværs af race, kultur og nationalitet.

Snarere end at være en fortælling om at påtage sig ansvaret for de uhyrligheder, der blev begået af den danske stat og af andre danske aktører i kolonitiden, bliver det hermed en fortælling om at genforene det, der uretmæssigt er blevet revet itu. Og ifølge denne „genopretningsfortælling“, er ofrene alle dem, der på en eller anden måde kan gøre krav på at være beslægtet med slaver.¹⁶ Slægten fungerer ikke blot som et fortælle-mæssigt greb, der skaber „godt fjernsyn“, og som kan levere et fokus for fortællingen. Ved at vælge netop denne optik bliver slægten fortællingens organiserende enhed, og det bliver slægtsrelationer, der afgør, hvem der er ofrene, og – potentielt – hvem, der er bødlerne. Via dette greb bliver den kategoriske skelnen mellem sort og hvid, afrikaner og dansker, slave og herre, annulleret, men det samme bliver anerkendelsen af den magtforskel og de enorme forskelle i livsbetingelser mellem forskellige slaveefterkommere. Den kategoriale skelnen benægtes snarere end overskrides, og den potentielt undergravende fortælling om hybriditet („vi er alle indvandrere“) bliver overlejret af en sentimental søgen efter en „sand“ personlig identitet. Samtidig bliver den kritiske opfordring til at „være ærlig om fortiden“ overlejret af en implicit fortælling om, at „vi alle er ofre“.

Jeg har her hovedsagelig fokuseret på seriens mundtlige fortælling. Denne understøttes imidlertid først og fremmest kraftigt af visuelle virkemidler. For eksempel forstærker billedsiden fremstillingen af kontinuitet ved at dvæle ved familie billeder og ved generationernes skiften. Et af de mest markante visuelle virkemidler i relation til fremstillingen af slægten som en enhed, der kan splittes og samles, er vel nok de tilbagevendende billeder af fodspor i sandet, som viskes ud af vandet – og omvendingen af denne sekvens, hvor vi se en bølge, der slår ind på stranden, hvorefter sporene i sandet kommer til syne, når bølgen trækker sig tilbage til havet: Cirklen er sluttet, rødderne er fundet, slægten er genforenet.

Seriens kritiske perspektiv i forhold til den danske stats håndtering af historien understreges i den første udsendelse ved en passage, som fokuserer på fejringen af 150-årsdagen for slaveriets ophævelse i 1998. Her deltog højtstående repræsentanter fra Danmark, og fejringen inkluderede „genopførelser“ af centrale historiske episoder. For eksempel skulle skuespilleren Kurt Ravn optræde som generalguvernør Peter von Scholten, som på egen hånd erklærede slaveriets afskaffelse. Fejringen blev imidlertid afbrudt af demonstranter, hvoraf en af dem var senator Adelbert Bryan, som vi ser råbe til kameraet:

Danmark må forstå, at ingen i Danmark er min ven – eller i Tyskland, Frankrig, Spanien eller England – før statsoverhovederne undskylder over for afrikanere overalt, at de har slavebundet og massakreret dem. Det er min mening.

Bryans nægtelse af at se Danmark og danskere som venner antyder, at det måske ikke er alle sorte caribiske slaveefterkommere, som ville skrive under på seriens version af

fortællingen om „slavernes slægt“. Hans stemme bliver imidlertid ikke reflekteret i forhold til seriens kritiske perspektiv. Den bliver hverken inkluderet i seriens overordnede fortælling eller omvendt problematiseret i lyset af den racetænkning, den implicerer. Og bortset fra Bryan er de eneste stemmer, vi hører fra caribiske efterkommere, stemmer, som fremkommer i relation til de skandinaver, som søger efter deres rødder på øerne. De caribiske slaveefterkommeres historie gives ingen selvstændig behandling. Effekten af dette fokus er, at en serie, som eksplicit søger at problematisere et sort kapitel i danmarkshistorien og henlede opmærksomheden på danskernes hybride herkomst, ender med at inkorporere den Anden og overtage offerets position.¹⁷

Det betyder dog ikke, at andre stemmer slet ikke findes i udsendelsen. Som jeg har illustreret via de tre personlige fortællinger, er „beslægtethed“ noget, der kan „gøres“ på forskellige måder, og de forskellige deltagere i serien gør den slægtshistorie, som serien fokuserer på, relevant for deres liv på meget forskellige måder. Også seriens overordnede fortælling er flertydig: Den kritiske fortælling, som insisterer på at fortælle en ubekvem historie om Danmarks fortid, og som hybridiserer „danskhed“ ved at insistere på, at den koloniale og racemæssige Anden er en del af os selv, forsvinder ikke i kraft af seriens samtidige artikulation af „slægt“ i essentialistiske termer. Snarere er der tale om, at serien benytter en „dobbelt diskursivitet“ på linje med den, som Baumann (1996) diskuterer: en samtidig essentialisering og af-essentialisering eller, formuleret på en anden måde: en spænding mellem reproduktion og undergravning af den essentialiserende diskurs, som den eksplicit er sat i verden for at kritisere.

Noter

1. Ordvekslingen er på engelsk. Når de citerede udtalelser er på engelsk, citerer jeg den oversættelse, som fremgår af udsendelsens tekstning. Også de steder, hvor denne ikke er helt korrekt. I det omfang jeg skønner, at det er nødvendigt, vil jeg desuden citere den engelske formulering.
2. I artiklen i *Samvirke* citerer Larsen Camilla for følgende udtalelse: „Pludselig faldt en masse ting på plads for mig: Hvorfor jeg altid havde haft denne udlængsel. Hvorfor jeg følte mig så godt hjemme i Afrika“ (Larsen 2005:6).
3. Der er ingen relation til Dansk Vestindien i denne historie, og der er heller ikke noget, der indikerer, at Antoine Zamore var slave – bortset fra selve det, at han blev „kidnappet“ i Afrika. Det indikeres, at han har været udsat for racisme, men ikke, at han har været slave. Som historien fortælles, lader det til, at han har levet i Sverige som en fri mand. Dermed lader det til, at det eneste kriterium for at inkludere denne slægtshistorie i serien er „race“: det, at slægten stammer fra en sort mand.
4. Om koblingen af identitet og „viden“ om blodsrelationer – særligt i forbindelse med adopterede, se Carsten (2004).
5. Se for eksempel Søndergaard (1996) og Staunæs (2004). Som sociale kategorier deler såvel „køn“ som „ethnicitet“ desuden det træk med „slægt“, at de diskursivt som oftest placeres på tværs af skellet mellem natur og kultur – mellem biologi og konvention. Det samme gælder desuden for kategorien „race“, der også er på spil i *Slavernes slægt*.
6. Udsendelsens undertekster er her misvisende. Holsøe siger: „This generation of Danes is *for the first time* being allowed to or allowing themselves to be honest about their past and particularly if they come from [...] certain members of their family were African“ (min kursivering).
7. Den formulering, Holsøe bruger her, er „to negate family“.

8. Larsen (2005:11). Citat uden kildeangivelse. Kursivering i original.
9. <http://www.agweb.dk/agny/aktuelt/orientering.htm>. Hentet den 18/4-05.
10. I artiklen i *Samvirke* omtaler Larsen Camilla som „blond som en viking“ (Larsen 2005:6).
11. Den positive evaluering af hybriditeten, som ligger i denne udtalelse, indebærer i øvrigt en reproduktion snarere end en overskridelse af forestillingen om renhed. Det er udpegningen af det „sorte“ som en særlig kategori, der giver mening både til den racisme, de amerikanske Zamore-slægtninge omtaler hos deres forfædre, og til den „stolthed“, som Rick Zamore giver udtryk for. For en kritisk diskussion af reproduktionen af renhedsforestillingen i kraft af fejringen af det hybride, se Friedman (1997, 1999).
12. For yderligere argumentation for dette perspektiv på hybriditet, se Frello (2005). Nogle af de centrale inspirationskilder til perspektivet er Stuart Hall (f.eks. 1991, 1996) og Ien Ang (2001). For eksempler på studier, som fokuserer på hybriditet i et raceperspektiv, se Brah og Coombes (2000).
13. Voice over i fjerde udsendelse i serien.
14. Om repræsentation, se Hall (1997).
15. At hævde, at slavetiden opererede med en absolut, *principliel*, kategorial adskillelse mellem slaver og herskere, er ikke det samme som at hævde, at dette også altid var tilfældet i praksis. Faktisk viser serien en passant spor af andre historier, som det givet kunne have været interessant at forfølge. Disse bliver dog ikke fulgt op. Den nævnte omtale af sorte slaveejere er et markant eksempel. Sandsynligheden taler for, at disse „sorte“ slaveejere selv var efterkommere af afrikanske slaver, hvilket indikerer, at det var muligt at bevæge sig ikke blot fra slave til fri, men fra slave til slaveejere, hvilket rejser interessante spørgsmål ikke blot om forholdet mellem race på den ene side og status som henholdsvis bøddel og offer på den anden side, men også om, hvordan den principielle, kategoriale adskillelse mellem slaver og herskere blev opretholdt henholdsvis overskredet.
16. Eller endda blot beslægtet med afrikanere, uanset om disse var slaver eller ej, jævnfør fortællingen om Zamore-slægten.
17. Denne eksklusion af et eksternt perspektiv deler serien med de fremstillinger af slavetiden, som den im- og eksplicit kritiserer. For en uddybning af denne fortrængning af andre stemmer, se Olwig (1994, 2003).

Litteratur

- Ang, Ien
2001   On not Speaking Chinese: Living between Asia and the West. London: Routledge.
- Gerd Baumann
1996   Contesting Culture. Discourses of Identity in Multi-Ethnic London. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brah, Avtar & Annie E. Coombes (eds.)
2000   Hybridity and its Discontents: Politics, Science, Culture. London & New York: Routledge.
- Carsten, Janet
2004   After Kinship. Cambridge: Cambridge University Press.
- Foucault, Michel
1974   The Archaeology of Knowledge. London: Tavistock.
- Frello, Birgitta
2005   Hybriditet: Truende forurening eller kreativ overskridelse? I: Henning Bech & Anne Scott Sørensen (red.): Kultur på kryds og tværs. Århus: Klim.
- Friedman, Jonathan
1997   Global Crisis, the Struggle for Cultural Identity and Intellectual Porkbarrelling: I: Cosmopolitans versus Locals, Ethnic and Nationalists in an Era of De-Hegemonisation. I:

- Prina Werbner & Tariq Modood (eds.): Debating Cultural Hybridity: Multi-Cultural Identities and the Politics of Anti-Racism. London & New Jersey: Zed Books.
- 1999 The Hybridization of Roots and the Abhorrence of the Bush. I: Mike Featherstone & Scott Lash (eds.): Spaces of Culture: City-Nation-World. London: Sage.
- Hall, Stuart
- 1991 Old and New Identities, Old and New Ethnicities. I: Anthony D. King (ed.): Culture, Globalization and the World System. London: MacMillan.
- 1996 When was 'the Post-Colonial'? Thinking at the Limit. I: Iain Chambers & Lidia Curti (eds.): The Post-Colonial Question. Common Skies. Divided Horizons. London & New York: Routledge.
- 1997 The Work of Representation. I: Stuart Hall (ed.): Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. London: Sage.
- Hansen, Thorkild
- 1967 Slavernes kyst. København: Gyldendal.
- 1968 Slavernes skibe. København: Gyldendal.
- 1970 Slavernes øer. København: Gyldendal.
- <http://www.agweb.dk/aktuelt/orientering.htm>. Hentet den 18/4-05.
- Larsen, Alex Frank
- 2005 Danskernes sorte slægtninge. Samvirke 78(1):6-11.
- Lewis, Martin W. & Kären E. Wigen
- 1997 The Myth of Continents. A Critique of Metageography. London: University of California Press.
- Olwig, Karen Fog
- 1994 Et „gyldent minde“? Tropiske troper i dansk identitet. I: John Liep & Karen Fog Olwig (red.): Komplekse liv: Kulturel mangfoldighed i Danmark. København: Akademisk Forlag.
- 2003 Narrating Deglobalization: Danish Perceptions of a Lost Empire. Global Networks 3(3):207-22.
- Somers, Margaret R.
- 1994 The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach. Theory and Society 23(6):605-49.
- Staanæs, Dorte
- 2004 Køn, etnicitet og skoleliv. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Søndergaard, Dorte Marie
- 1996 Tegnet på kroppen. Køn: Koder og konstruktioner blandt unge voksne i akademia. København: Museum Tusulanums Forlag

